

צלם בהיכל!?! מה לנו ולדמות כרובים המתארת את האינסוף?

המוחשיות נושאת עוצמה אדירה. האדם אינו יכול להאמין בלי לראות ולחוש את האלוקים. לכן חייבים להקים מול העיניים סמלים פיזיים המקשרים אל האלוקים האמיתיים. מצד שני, מחוץ לבית המקדש אסור להתפתות אל המוחשיות. עלינו להיזהר שלא להיסחף אחרי המראה החושי היוצר מצג שווא.

ב"ה | פרשת תרומה | ה'תשפ"ו

לראות ולחוש את האלוקים. לכן חייבים להקים מול העיניים "ממוצע המחבר" - סמלים פיזיים המקשרים אל האלוקים האמיתיים. מצד שני, מחוץ לבית המקדש אסור להתפתות אל המוחשיות. עלינו להיות ערוכים לשקר העולם ולהיזהר שלא להיסחף אחרי המראה החושי היוצר מצג שווא.

יהודים מתחברים אל צדיקי אמת, שהם סמל אל מה שלמעלה מהם. עלינו לחוות אמנות וקריאה של חומרים יראי-שמים, שמחזקים את ההכרה בהשגחה עליונה וניסים. מצד שני, יש להיזהר משקר המוחשיות הטבעי, שסוחף אחרי עוצמתו וכוחו בשעה שאינו אלא מנהל מלמעלה.

בחלק האחרון של השיעור, נבין את סוד השתייה בפורים עד דלא ידע: האלכוהול הוא גורם אנטי-מוחשי. הוא משנה את סדר העדיפויות ונותן קדימה לרגש הפנימי על פני "הדעת" שנתפסת בעיניים. פורים הוא יום עצום בו נדרש להפוך את הסדר ולעורר את הקשר הרוחני-רגשי אל העליונים.

ב. פרשת "תרומה" פותחת את הנושא הארוך בתורה. החצי השני של ספר שמות, חמש פרשיות רצופות, עוסק ברובו בנושא אחד: הקמת המשכן כבית לה'.

בעיית הבעיות של החיים היא המוחשיות. אדם ירא שמים נקרע בין האמונה המופשטת ובין מה שהוא חווה בעוצמה בחמשת חושי. האמונה פונה אל האלוקים המופשט, אבל האדם הוא בראש ובראשונה יצור חושני, שקולט מידע באמצעות ראייה, שמיעה, הרחה, טעם ומישוש. החושים תופשים בחזקה את העולם ומעניקים לו קדימה.

הצדיק רבי לוי יצחק מבדרישטוב כבר קונן: "ריבוננו של עולם, היכן הצדק? את העולם הזה הנחת מול העיניים ואת גן העדן השארת בספרים". בהערה! הובאה בדיחה טובה.

השאלה היא, איך שורדים מול הלהט של המוחשיות הגשמית?

הבה נפתח את הגישה היהודית אל המוחשיות, באמצעות דיון מרתק ויסודי: מה ל'צלם בהיכל'? איך במקום הקדוש בעולם, עמדו שני כרובים מלאכיים נושאי כנפיים, שהן מחוץ לבית המקדש בבחינת עבודה זרה גמורה? רק לפני שבועיים שמענו את האיסור הארוך והמפורט בעשרת הדברות, "לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת" ופירושו איסור עשיית דמות פיזית כסמל לאלוקות שמיימית, משום שאין לאלוקים לא גוף ולא דמות הגוף ושום מראה מוחשי אינו יכול לתאר אותן. כיצד ומדוע אנו עצמנו עושים זאת במקום הקדוש בעולם?

המוחשיות נושאת עוצמה אדירה. האדם אינו יכול להאמין בלי

1. רב ישב עם תלמידיו ביער ודיבר בלהט על ביטחון בה'. "ביטחון אמתי הוא לפגוש דב טורף ביער ולא להתרגש, מתוך ביטחון מוחלט בהנהגת ה". טרם כילה לדבר ומבין העצים מגיח דב גרילי שחור במשקל 500 קילו ומחפש טרף ברעבתנות. הרב לא מבזבז שנייה ומטפס על העץ הראשון שהוא רואה. הוא לא נושם כדי שהרב לא ישמע את קיומו.

כשהרב הסתלק, אמר הרב בהתנצלות: "יש ביטחון ויש ליתר ביטחון...".

מרכבת השכינה:

שמואל ב כב,י: ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו, וירכב על כרוב ויעף וירא על כנפי רוח.

הרמב"ם כותב כי ה"כרובים" הם שם לאחת מעשר קבוצות המלאכים המשמשות במרום:

רמב"ם יסודי התורה ב,ז: שמות המלאכים על שם מעלתם הוא... אופנים ואראלים וחשמלים ושרפים ומלאכים ואלור-קים ובני אלוקים ו**כרובים** ואישים - כל אלו עשרה שמות שנקראו בהן המלאכים.

הכרובים לא עמדו רק בקודש הקודשים, אלא היו 'המסל המסחרי' של הבית. ציור הכרובים היה רקום על יריעות המשכן מבפנים וכן על הפרוכת שהפרידה בין הקודש וקודש הקודשים. שלמה המלך הוסיף ועשה שני כרובים גדולים בקודש הקודשים, שעמדו על קרקע החדר ומילאו את כל חלל החדר. כל כרוב ברוחב חמישה מטר ושניהם ביחד עשרה מטר, כרוחב החדר כולו. יש מפרשים כי שלמה רצה לשרר את הקביעות הנצחית של השראת השכינה במקדש. בעוד שהארון וכרוביו היו ניידים וסימלו את הזמניות של הבית, כמו אוהל המשכן שנע ממקום למקום,² הכרובים של שלמה היו יצוקים אל הקרקע וסימלו את נצחיות השראת השכינה בקרב ישראל.

תמיהת האברבנאל מזדעקת מאליה: מה לזה ולנו? כיצד אנחנו שמצווים על האמונה בא-ל מופשט שאין לו גוף ואין לו דמות הגוף, מצווים לעשות דמויות פיזיות המסמלות את מנוחת הא-ל בבית? הרי להבדיל אלפי הבדלות, זאת היא עבודת אלילים, שעושים דמויות פיזיות של אלים שונים, מתוך מחשבה כי הדמות מהווה מקור כוח והשפעה?

2. אברבנאל השאלה הב': יראה שיהיה עובר בזה על 'לא תעשה לך פסל וכל תמונה' ואיך צווה אותם לעשות מה שהוזהרו עליו? אלא 'לא היו עוברים על לא תעשה לך פסל וכל תמונה' כי שם הייתה האזהרה **שלא יבואו לעובדם**, כמי שאמר 'לא תשתחוהו להם ולא תעבדם'. אך מלאכת המשכן וכליו היו לשם ה' ולא היו הכרובים אמצעים בינם ובין אלוקיהם.

האברבנאל עונה כי האיסור הוא לעבוד אלילים והם לא עבדו את הכרובים. אבל התמיהה עומדת: לשם מה זה טוב? מה מבקשים להשיג עם המחשה ויזואלית של האלוקות האנסופית?

המדרש מתאר את ההלם שתקף את הגויים כאשר נכנסו לבית המקדש. הם נכנסו אל בית קודש הקודשים וגילו את צורת הכרובים וקראו בזעזוע: האומה הזו עצמה עובדת אלילים.³

ציווי הקמת המשכן מתחיל עם עיקר הבית ופסגת הקדושה בו: עשיית ארון הברית. הארון היה מרכז העולם ונקודת הממשק בין העליונים והתחתונים. יהודי העומד בחוץ לארץ, מפנה את רגליו לכיוון ארץ ישראל. בארץ ישראל פונה לירושלים. בירושלים - מכוון אל הר הבית. העומד בשטח הר הבית, מכוון לבו אל חדרון בקצה המערבי של הבית בגודל עשרה מטר על עשרה מטר. והכוון הגדול שנכנס אל החדר עצמו אחת בשנה, מכוון אל ארון הזהב עם לוחות הברית בתוכו, כשמעל הארון מתנשאים לגובה שני יצורים שממיים נושאי כנפיים.

1. שמות כה: ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו... ונתת אל הארץ את העדת אשר אתן אליך... ועשית שנים כרבים זהב, מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת... והיו הכרבים פרשי כנ-פיים למעלה, סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו... ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל.

הארון היה קופסת עץ מצופה זהב, בגודל מטר ורבע על מטר ורבע. בתוכה הונחו שני לוחות הברית, שהוריד משה מהשמים. מעל הלוחות הונח כיסוי עץ שנקרא "כפורת", ואל הכיסוי היו יצוקים כמקשה אחת, שני כרובים מרהיבים נושאי כנפיים. התורה מסיימת עם המילים שאי אפשר להכיל אותן: "ודברתי איתך מבין שני הכרובים". קולה של השכינה נשמע מבין שני הכרובים.

הרמב"ן מגדיר את סמל הארון כולו, ככיסא הכבוד עליו נחה השכינה בעולם. הארון עם הלוחות בתוכו הוא כיסא הכבוד עליו יושבת השכינה והכרובים פורשי הכנפיים מעל, מסמלים את המלאכים נושאי הכיסא, כפי שראה יחזקאל בחזון המרכבה האלוקית.

רמב"ן כה,כא: שיהיה לי כיסא כבוד, כי אני אועד לך שם ואשכין שכינתי, ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים, בעבור שהוא על ארון העדות. והנה הוא כמרכב-בה אשר ראה יחזקאל שאמר 'היא החיה אשר ראיתי תחת אלוקי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה' ולכך נקרא 'יושב הכרובים' כי היו פורשי כנפים, להורות שהם המר-כבה נושאי הכבוד.

המילה "כרובים" הופיעה כבר בפרשת בראשית ככינוי לחיות הקודש השומרות בפתח גן עדן.

בראשית ג,כד: ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים - רש"י: 'הכרבים' - מלאכי חבלה.

גם דוד מתאר את ה"כרבים" בתור החיות העליונות נושאות

2. בפרט שבדי הארון בהם נשאו את הארון היו מחוברים אליו תדיר וסימלו את הניידות של הארון, ואכמ"ל.

3. ידועה השאלה איך ראו את הכרובים והרי יאשיהו גנז אותם עשרות שנים לפני החורבן? ובבית השני בכלל לא היה ארון וכרובים? צריך לומר שהם ראו את

נזעקו להקים במקומו ממוצע שיקשר עליונים ותחתונים. הם לא מצאו אדם חי בשיעור הקומה של משה, אבל מצאו מקור השראה: הארון והכרובים, מהם למדו **שדמות דוממת יכולה לקשר בין עליונים ותחתונים**. ראו בהערה⁴ עיון חשוב ומתבקש⁵.

ליקוטי שיחות יא/144: יש לתמוה איך אמרו שהעגל יהיה להם מורה דרך ושר, כמשה 'איש האלוקים'? יש מקום לטענות כן, כי ציווה הקב"ה לעשות משכן שתוכנו הוא השכינה ויש לדמות שהכרובים הם כעין 'ממוצע' בין יש-ראל לקב"ה... לכן רצו בני ישראל לעשות את העגל בתור 'ממוצע' כזה [להשראת השכינה בקרבם].

האסון הוא, שמה שמתחיל בכוונה טהורה של "ממוצע המחבר", הופך מהר להיות "ממוצע המפסיק". חפץ גשמי העומד בפני עצמו ומייצר אשליה כאילו הוא בעל כוח עצמי להעניק שפע⁶.

להוסיף בדרך אפשר כי בכך מובן מה שעשו דווקא עגל⁷. המילה "כרוב" פירושה שור, שהוא אבי העגל⁸. כך מוכח בתיאור מרכבת יחזקאל:

יחזקאל א: ודמות פניהם פני אדם [מקדימה] ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאול לארבעתן ופני נשר לארבעתן [מאחורה].

לכל אחת מהחיות נושאות הכיסא היו ארבעה פרצופים, שכולם מסמלים מלכות: מקדימה פרצוף אדם, שהוא מלך הטבע. מימין פרצוף אריה שהוא מלך החיות. משמאל פרצוף שור שהוא מלך הבהמות, ומאחור פרצוף נשר שהוא מלך העופות. יחזקאל חוזר שוב בפרק י ומשנה פרט אחד:

איכה רבה פתיחה ט: בשעה שנכנסו שונאים למקדש, נכנסו עמונים ומואב עימהם לבית קדשי קדשים, ומצאו שם שני כרובים, והיו מחזרין אותם בחוצות ירושלים ואומרים: לא הייתם אומרים שאין האומה הזאת עובדים אלילים? ראו מה מצינו להם ומה עובדים.

התורה עצמה מכירה בסכנה העצומה שיכולה לצוץ מתמונת הכרובים. לכן מצווה מיד אחרי מתן תורה, בסמוך לציווי 'לא יהיה לך פסל', לא לעשות חיקוי של הכרובים מחוץ לבית המקדש.

שמות כ"ט: לא תעשון אתי אלוקי כסף ואלוקי זהב לא תעשו לכם - **רש"י:** 'לא תעשון אתי' - לא תעשון דמות שמשי המשמשין לפני במרום [אתי] כמו 'כמוני'. 'לא תעשו לכם' - שלא תאמר הריני עושה כרובים בבתי כנ-סיות כדרך שאני עושה בבית עולמים, לכך נאמר 'לא תעשו לכם'.

אבל למה נכנסנו בכלל לפינה הזו, שמהווה מדרון חלקלק לסכנה עצומה של עבודה זרה? מדוע אי אפשר לעצום את העיניים ולהתפלל לא-ל יחיד ומיוחד כמו שעושים כל החיים?.

התמיהה קשה ומכאיבה, משום שהציווי על עשיית הכרובים, מוליך אל הנפילה האיומה של חטא העגל. עוד שבועיים נקרא על אנשי "דור דעה", שעושים עגל זהב אשר ילך לפניהם במדבר. איך נפלו גיבורים? כיצד הדור שראה אלוקות בשיאה יותר מכל דור אחר, מחליף את הקב"ה בעגל, כקינת דוד בתהלים: "וימירו את כודם בתבנית שור אוכל עשב"⁹? ולמה דווקא עגל ולא אריה או נשר?

הרבי מאריך בהסבר שהובא ביסודו ככוזרי ועוד מפרשים (ליקוטי שיחות יא/144): הם לא התכוונו לעזוב את הקב"ה, אלא להתחבר עם הקב"ה. משה היה המקשר בין מעלה ומטה ומשה נעלם. לכן

הפרוכת ועליה ציור הכרובים.

4. הערה 39 שם: ואף שקיבלו את ציווי הקמת המשכן אחרי עשיית העגל, צריך לומר שכבר קודם ידעו על הארון והכרובים. א. רש"י מביא שיעקב נטע ארזים במצרים עבור קרשי המשכן ומוכח שידעו על הקמת הבית [והרי הארון היה העיקר בתוכו]. ב. התורה מקדימה ומצווה "לא תעשון אתי" לפני הקמת המשכן ומוכח שכבר קודם ידעו ממצות הקמת הכרובים, דאם לא ידעו ממנו - מה נצרכו ציווי שלא להקים כרובים מחוץ לבית?.

5. להאיר כי בכך מובן סדר הפסוקים: למה חטא העגל מובא **באמצע מלאכת המשכן**, בין פרשיות תרומה-תצווה המוסרות את הוראות ההקמה למשה לפרשיות ויקהל-פקודי בהן משה מעביר את ההוראות לישראל? הרי ממה נפשך: אם כשית הרמב"ן סדר הדברים הוא ככתוב בתורה ומצוות המשכן נמסרה לפני העגל, אם כן החטא **אינו קשור למשכן**, ואם כשית רש"י שאין מוקדם ומאוחר בתורה וכל הציווי נמסר אחרי החטא, ואם כן קל וחומר שחטא העגל צריך להיות מובא לפני כל פרשת המשכן?

הדברים מובנים היטב למוכח בפנים: חטא העגל הוא תוצאה מרעיון המשכן וכליו. הוא טעות בלתי נמנעת מתוך ציווי עשיית הכרובים. לכן התורה מכניסה אותו בתוך ובאמצע הפרשה - כדי **להזהירנו מהמדרון החלקלק שיכול להיווצר ולתחום את היתר עשיית הכרובים רק לתוך הבית**.

6. ראו בהמשך לזה ליקוטי שיחות כד בהתחלה על דברי חז"ל: "קשה היה היום שתרגמו את התורה ליוונית, כיום שנעשה בו העגל". מעשה העגל כשלעצמו לא היה עבודה זרה, הבעיה הייתה התהליך הקשה שהתחיל וממה שיקרה ממנו בהמשך, שיהפוך לעבודה זרה ממש. כך תרגום התורה ליוונית על ידי חכמי האמת היה אירוע סביר, אבל הדבר פתח פתח לכל יוני שיוכל ללמוד התורה בשפתו ולתרגמה בדרכו ואין לדבר סוף.

7. כשנפטר הרב של דווינסק, אנשי העיר חיפשו רב חדש. המועמד הטבעי היה רבי מאיר שמחה, האור שמח, אבל העסקנים טענו שצריך מישוהו חדש מבחוץ. אמר רבי מאיר שמחה: עכשיו אני מבין למה עשו עגל ולא מינו את אהרן למלא מקום? הם העדיפו מישוהו חדש מבחוץ ולא אדם מוכר...

8. הצמח צדק מסביר כי השור הוא המזל הבא אחרי הטלה. וכיון שהטלה היה המזל של מצרים והוא נכשל להגן על מצרים ונשחט בקרבן פסח, לכן חשבו שהמזל שאחרי - השור - גבר על הטלה. בלשונו (אור התורה שמות ו א'תקפו): "יב מזלות הם דרך כלל טלה שור כו' ומזל מצרים הוא טלה כמ"ש 'הן נזבח את תועבת מצרים' שהוא מצות קרבן פסח לשחוט שה [כבש], להראות איך שאין ממש באלקי מצרים. ודימו הערב רב לומר כי מזל שור שהוא אחר מזל טלה נלחם עמו וגבר עליו".

יחזקאל י: פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר.

אבן עזרא: פני שור הוא עצמו פני כרוב.

מדעתו על הסובבים אותו. הרבי השיב: "אה, זה שום דבר".

העשיר יצא והרבי קרא לגבאי: "בשבת הקרובה יהיה כאן החסיד העשיר. מנהגנו הוא לכבדו בעלייה החשובה ביותר, אבל הפעם תעלה אותו לעלייה הפשוטה ביותר, גלילת התורה. זו שגם ילד פחות מגיל בר מצווה יכול להיות מכובד בה". הגבאי נדהם. העשיר היה הספונסר של החצר ואיש רגיש לכבודו, שעלול להתפרץ לעיני כל הציבור. הגבאי חשב וחשב והגיע למסקנה כי הדבר היחיד שביכולתו לעשות הוא לעדכן מראש את העשיר על הצפוי לו. הרבי לא אסר את זה...

הקהל המתין לראות את הגביר עולה למפטיר ומפזר לצדקה בהרחבה בנוסח ה"מי שבירך". אבל למרבה ההפתעה הוא לא כוון בעלייה. הכי גרוע: הוא נקרא לגלול את הספר... האולם נדם לקראת ההתפרצות הצפויה, אבל הגביר עלה בשקט על הבימה, גלל את הספר וחזר למקומו.

אחרי שבת קרא לו הרבי: "ראיתי שהתגברת בקלות על מידת הגאווה". "זה לא דומה", התגונן הגביר, "הגבאי הכין אותי מראש לתוכנית וכך ידעתי שמדובר בניסיון שמעמיד לי הרבי". "נו", אמר הרבי, "בכל פעם שאתה מתמודד מול אירוע מרגיז, תחשוב שזה ניסיון שמכין לך הקב"ה..."

זאת דוגמה קלאסית לגאונות שיוקית. ההברקה של הרבי הייתה לייצר דוגמה מוחשית שהעשיר חווה אותה בעיניו ובאוזניו. הרבי היה יכול לתת לו דרשה עמוקה על "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה", אבל שום דבר לא משכנע כמו מידע שנקלט בחושים.

אנחנו יצורים חושניים. מידע שנתפס בחושים, הופך להיות **אמת ברורה ומשכנעת**. אנו יכולים לשמוע דרשות מאן ועד שם, אבל דרשה רעיונית תישאר תלויה באוויר בחצי ספק, עד שהיא תהפוך להיות מידע מוחשי הנקלט בעיניים ובאוזניים. בהערה⁹ הובאה הרחבה לנפש הבהמית.

זה האתגר העצום של אמונת ישראל מול עבודת אלילים. אם נשאל מהו החטא השכיח ביותר? מהו הפיתוי שהפיל בלי מעצור יותר מכל חטא אחר? בעוד שחושבים על הפיתויים המוכרים כיום, כמו "לא תגנוב, לא תנאף ולא תחמוד", הנה עשרת הדברות מקדישות

יחזקאל חוזר כאן על תיאור פני האדם, האריה והנשר, אבל מחליף את פני השור ב"כרוב". מסביר האבן עזרא **שכרוב הוא שור**. אחרים מוסיפים ש"כרבא" בארמית היא חרישה עם שור (ראו בבא בתרא יב,א). כיון שכך, מובן שעשו צורת "עגל", כיון שהם עמדו לפני הקמת המשכן ולא ידעו בדיוק איך ייראו הכרובים, אבל ידעו שכרובים הם שור ולכן עשו עגל, שהוא שור קטן¹⁰.

בהמשך הדרות, אירעו שתי טעויות חמורות נוספות עם הארון והכרובים. א. בתקופת ה"שופטים", הפלשתים התקיפו את הארץ והרגו 4000 לוחמים. הזקנים התאמצו למצוא כוח חריג נגד הפלשתים ועלה בדעתם להוציא את ארון הברית ממשכן שילה אל חזית המלחמה. חילול הארון גבה מחיר כבד והקרב הבא היה הרבה יותר גרוע: שלושים אלף איש נפלו. שוב, ההיגיון היה כי הארון שנושא את כבוד ה', **עומד בפני עצמו כמקור שפע** "ויושיענו מכל אויבנו".

ב. לאחר מות שלמה, פרצה המחלוקת בין יהודה לישראל והמלכות נקרעה בין רחבעם לירבעם. ירבעם שאף לנתק את העם מירושלים שהייתה בירת יהודה והציב שני עגלי זהב בשני קצות הארץ: בדרום בצפון ובבית אל בדרום. שני העגלים בשני קצות הארץ היו סמל לשני הכרובים שעמדו משני צידי הכפורת והפכו להיות דרך לנתק את העם מהמקדש וליצור כעין אלוקות חילופית.

הכירור נדרש: מה המטרה עם ההגשמה וההמשגה הפיזית של כבוד ה' בחומרים פיזיים ומוחשיים?

ג. נפתח עם סיפור מצוין: חסיד עשיר נכנס לרבו והתלונן על בעיה רגשית קשה: הוא סובל מפרצי כעס. דברים משתבשים והוא יוצא

9. להעיר מהגמרא בחגיגה יג, שיחזקאל ביקש רחמים להוציא את השור מהמרכבה, כדי שלא להזכיר את חטא העגל. לכן "כרוב" הוא מלשון "כרביא", שהיא צמיחה וגדילה והכוונה לפני תינוק שהיו פני הכרובים.

אמנם ראיתי כותבים כי יתכן שצורת הכרובים במשכן כללה גם תמונת שור: הפנים היו כפני אדם, הכנפיים ככנפי נשר, והגוף עצמו היה בו ממראה השור.

10. פוליטיקאים גדולים הם **סוכני מכירות גדולים**. הם מומחים להפוך ערך מופשט לטענה מוחשית, המסעירה את הרוח ומציתה את המאבק. בימים הקשים של מלחמת העולם השנייה, כשהיטלר ימ"ש עמד פסע מניצחון כולל על אירופה, ווינסטון צ'רצ'יל הקפיד להצטלם עם הסיגר הקובני בפה. זאת הייתה הדרך לשדר ביטחון ושליטה במצב. נשיא ברית המועצות, ניקיטה חרושצ'וב, הופיע באולם האו"ם בשנות השישים וחלץ את נעלו וחבט אותה בשולחן, כדי לבטא את המהלומה שינחית על האמריקאים במסגרת המלחמה הקרה.

לא חייבים לאהוב את בנימין נתניהו, כדי להסכים שהוא גאון הדור ביכולת להפוך מסר ערטיילאי לאיום שאינו נותן מנוח. למשל, "משל השמן והרזה" המפורסם שלו. בעיצומה של האינתיפאדה השנייה בשנת 2003, כשתכנן כשר אוצר את התוכנית הכלכלית לייצוב המשק, הוא פעל לשכנע את הציבור בצורך הדחוף לצמצם את המגזר הציבורי. נתניהו הציג על מסך, אדם רזה הסוחב על גבו אדם שמן ששוקל חמישים קילו יותר. הרזה מתמוטט מהר עם השמן על גבו. כך המגזר העסקי הרזה, סוחב את המגזר הציבורי השמן, אבל המגזר העסקי עומד להתמוטט מתשלומי המיסים.

קראתי על מנהל עיצוב אופנה בענקית הקמעונאות "target", שרצה להתברל מהמתחרים ולפתח קו חדש של עיצוב. הבגדים היו כולם בצבע ניטרלי: אפור, לבן, חאקי או שחור, ומנהל המכירות רצה לייצר בגדים משובצים בכמה צבעים. אבל הסוחרים הקניינים ממנו, היו כולם מקובעים באופנה הניטרלית המקובלת.

הוא קנה סוכריות m&m בצבעים רבים ושפך אותן לתוך קערת זכוכית ויצר מפלים של טורקוז, ורוד וירוק וזהה. אנשים הגיבו ב"וואו", והוא אמר: "תראו איך שלושה צבעים ניטרליים וירוק באמצע, יוצרים הרמוניה מפתיעה". זה היה נוק-אאוט לעיניים וללב, במקום לדבר אל הראש.

מילים בודדות לחטאים הללו, ותמורת זאת, שליש מתוך פסוקי עשרת הדברות, כחמישים מילים, מוקדשים לאיסור עבודה זרה.

בני האדם היו מכורים בעבר לעבודת דמויות אליליות מעץ ואבן, כמו "בעל, אשרה ודגון". אלו היו פסלים ענקיים שסימלו כוח, שלטון ויופי, ויוחסו להם כוחות להשפיע גשמים, פרנסה, ניצחון ואהבה.

האיסור החמור של התורה לא עמד מול היצר ובכל ימי התנ"ך נסחפו אחרי האלילים. אחת הדוגמות הבוטות היא ימי אליהו הנביא: הארץ הייתה שטופה בעבודת ה"בעל", שהביאה המלכה "איזבל" מצידון. אליהו עצר את הגשמים לשלוש שנים, עד שלו עצמו לא נותר מה לאכול. אחר כך הוא כינס את העם אל הר הכרמל והפגין בעיניהם את האפסיות של הבעל מול מזבח הקרבן שלו. כהני הבעל התחננו שוב ושוב שתדר האש על המזבח שלהם והיא כמובן לא ירדה, עד שירדה על המזבח של אליהו. העם הנרגש צעק "ה' הוא האלוקים" - והמשיך הלאה עם אותה ההתמכרות לבעל. אליהו היה זה שנאלץ לברוח ולהסתתר בהר חורב, מאימתה של איזבל.

חז"ל מספרים כי יצר עבודת האלילים הוא היצר היחיד, שהיה **חזק מיכולת ההכלה של העם**. לאחר ששבו מגלות בבל, הם שוב התמכרו אל עבודת אלילים, עד שאנשי כנסת הגדולה פנו לה' בזעקה שיעקור את יצר האלילות מלב ישראל. יצא ניצוץ מקודש הקודשים וסימל את נטילת היצר מהעולם.

3. סנהדרין סד: "ויזעקו בקול גדול אל ה'... ווי ווי,

זה היצר הרע של העבודה זרה, שהחריב את בית המקדש והרג את צדיקי העם והגלה ישראל מארצם ועדיין מרקד בינינו. האם ניתן לנו כדי שנקבל שכר?! לא אותו רוצים ולא שכרו. ישבו שלושה ימים בתענית. יצא זיק של אש מבית קדשי הקדשים, והיינו יצר של עבודה זרה שהסתלק.

כך שאדם בימינו אינו נמשך אל ה"בעל" וה"עשתרת" - לא בגלל שהוא חכם יותר מבעבר, אלא ההיפך: משום שהפיתוי חזק ממנו ולכן ניטל ונעקר מהעולם.

יסוד המשיכה העצומה לעבודה זרה הוא **המוחשי משכנע יותר**. בעוד שאמונת ה' היא מופשטת ונתפסת רק באינטואיציה פנימית של אמונה, עבודה זרה ממציאה אלילי עץ ואבן שנראים בחמש החושים. אפשר לגעת בהם, למשש אותם, להריח ולאכול ממנחתם. החפץ המוחשי חוסך את הצורך לחשוב ומעורר רגש מייד. הוא מעניק נוכחות, תחושת אמת ומייצר הרגשה הגנה וביטחון. העוצמה של המוחשי היא כל כך גדולה, עד שלאנשי כנסת הגדולה לא נותרה ברירה, אלא להודות בתבוסה מול יצר עבודה זרה ולהתחנן לקב"ה שייקח את הנטייה הרעה מאתנו.

העבודה זרה ההיא נלקחה מאתנו, אבל היא חזרה בדרכים אחרות. היום קוראים לה: "קבעתי תור אצל הרופא הכי טוב בבוסטון. לקחתי עורך דין תותח, ואני מכיר את העוזר של סגן ראש העיר...".

יהודי עומד בבית הכנסת ומתפלל לרפואה, להצלחה ניסית במשפט או נשיאת חן בעיני פקידי העירייה, אבל אז נעמד בפני הרופא ושומע את הביטחון העצמי בו הוא מדבר, את התעודות שיש לו על הקיר, והמוחשיות משתלטת על האמונה. היהודי מאמין בבסיסו בקב"ה, אבל האמונה המופשטת מתקשה להתמודד עם העוצמה המוחשית, עם הניסיון והוותק ושפע הביטחון העצמי הנובע מאיש המקצוע. המוחשיות משכנעת ומעניקה ביטחון הרבה יותר מהאמונה.

והאמת היא, שכל אחד מאתנו הוא קצת 'עובד עבודה זרה'. הוא מכור למענה פיזי כלשהו, שמתגמל באופן מידי. אחד מכור לרדיפת כסף, מתוך מחשבה שהכסף יעניק לו בריאות ואריכות ימים. אחד מכור למחזיאות כפיים של ההמונים, מתוך מחשבה כי האהדה והפופולריות הופכות את החיים למשמעותיים. כי נודה על האמת, עם כל האמונה - המוחשיות מתגמלת מהר יותר.

פרשנו, פרשת הקמת המשכן, מייצרת את המענה של התורה לבעיית המוחשיות. למרות שהדרך העיקרית של היהודי, זורמת דרך המיון ומחשבה. **אנו עוצמים את העיניים ואומרים "שמע ישראל"**: לא ראייה, אלא שמיעה, שפירושה כאן התבוננות ומחשבה. בכל זאת, התורה מסייעת לנו ומעניקה גם מעט מוחשיות: המטרה הראשונה של המשכן וכליו היא לפעול "התפעלות" בלב הרואה. להעניק שכנוע מוחשי למציאות ה'. תמונת הכרובים המעופפים מעל הכיסא, אור המנורה, ריח הקטורת ועשרת הניסים שהיו בבית - היו המענה הגמור לטענת האומות.

מורה נבוכים ג, מז: פל הכוונה במקדש שתיווצר התפעלות בלב הפונה אליו ושיפחד ויירא.

אחרי חורבן בית המקדש, אנו נזקקים שבעתיים לדבקות בצדיקי אמת. חז"ל אמרו: "קשה סילוקם של צדיקים כחורבן בית אלוקינו". משום שהצדיק ממשיך את פעולת המקדש: הוא עדות פיזית לנוכחות אלוקית מטאפיזית. הקדושה, הענווה, דברי האמת שיוצאים מפיו ובוודאי המופתים שמחולל הם קפיצה לעולם שלמעלה מראייה ושמיעה.

מצד שני, אסור באיסור גמור לעשות כרובים **מחוץ למקדש**, משום ששם **המוחשי הוא שקר גמור**. מחוץ למקום השכינה, המוחשי נראה כמציאות עצמאית הפועלת בזכות עצמה. אותו ארון הברית - קודם הקודשים - כשיוצא מחוץ למקדש, נראה כמו חפץ עצמאי שבו עצמו יש כוח להשפיע. הוא הופך מ"ממוצע המחבר" ל"ממוצע המפסיק" כשקר גמור שאין לו מקום.

איסור עבודה זרה מכריז בתוקף: לא להתרשם מהמוחשי. לא להתפתות אחרי העוצמה הטבעית שקרובה לעיניים ולאזניים ונראית משכנעת פי כמה מאמונה דקה. העובדה שהרופא מדבר בביטחון עצמי - אינה הופכת אותו לבעל השפע, כשם שהבעל והאשרה לא ניחנו בסגולת שפע¹¹.

העדות השיטתית לשקר העולם הטבעי - ניתנת במגילת אסתר.

11. ה"ברוך טעם", הגאון ר' ברוך פרענקל כותב דבר חריף: בפסוק כתוב "שמע ישראל ה' אחד" באות ד' רבתי ולאידך (שמות לד'ג) "לא תשתחוהו לאל אחר" בר' רבתי. שכן כל ההבדל בין אחדות גמורה ובין כפירה גמורה הוא קוץ קטן שנמצא באות ד' ואינו באות ר'. ההחלקה מאמונת הקב"ה לעבודה זרה היא דקה ביותר ואפילו לא מורגשת. רגע אחד מאמין האדם בקב"ה ואחרי רגע עובר להאמין ברופא ובעורך דין ובפקידי העירייה. אבל זו כבר עבודה זרה שקרית

הדרך לקלוט ולתפוש את האור הגדול של פורים היא על ידי שתייה "עד דלא ידע". השתייה מערפלת את החושים ומאבדת את הבקרה ושיקול הדעת. היא הופכת את סדר הדברים ובמקום שהעולם המוחשי יעמוד מול העיניים - המוחשיות מתערפלת והנשמה מתעוררת.

אמר החכם: **"המציאות היא רק אשליה של חוסר אלוהים..."**. רוב הזמן נדרש מאתנו להיות בתוך האשליה הזו, אבל פורים הוא יום בו הכול התהפך ונחשף כיצד המציאות היא שקר רצוף. לכן נדרש לערפל את החושים עד דלא ידע ולראות את מה שמעבר לדעת (ראו עד"ז לקו"ש טז/369).

נסיים בסיפור מדויק: ר' נתן קנלסקי התגורר עם משפחתו ברוסיה הקומוניסטית של שנות השישים. כשילדיו הוכרחו לקבל חינוך אתאיסטי בבית הספר הממשלתי, החליט להגיש בקשת עלייה לישראל. סיכויי הבקשה היו נמוכים והוא רצה לשגר בקשת ברכה מהרבי בניו יורק. המילה "שניאורסון" לא הייתה עוברת את הצנזורה הרוסית והוא הגה רעיון. הוא צילם את בני המשפחה וכתב מאחורי התמונה: "להעביר את התמונה לסבא, שאנו מאוד רוצים לראות אותו". הוא שיגר את התמונה לבן דודו, ר' נפתלי מינקוביץ, שהתגורר בשכונת אל הרבי.

מינקוביץ קיבל את התמונה בערב יום כיפור תשכ"ט, ובעת שעברו לפני הרבי לקבל "פרוסת לקח" לברכה, מסר את התמונה. הרבי הכניס את התמונה בדממה לתוך מגירת שולחנו, ללא תגובת ברכה והצלחה. כעבור זמן קצר הלך ר' נתן למשרדי "אוביר" ברוסיה להגיש את הניירות והפקידה קרעה אותם לגזרים. היא הכריזה ברשעות: "לעולם לא תצא מרוסיה, אתה תמות כאן!".

חלפה שנה ורבע של ייסורים, ובאמצע חורף תשל"ל, נמצאה דרך לשחד את אחד הפקידים במשרדי ההגירה "אוביר". בחודש אדר הם קיבלו את היתר היציאה המיוחל ולקראת החגים הבאים, תשל"א, נסעו לניו יורק והתארחו אצל בני הדודים למשפחת מינקוביץ.

להפתעתם, ר' נפתלי פתח את הארון והוציא את התמונה שנשלחה אל הרבי שנתיים קודם. בן-הדוד סיפר: "בכל שנת תשכ"ט הייתה התמונה מונחת במגירה של הרבי. בתחילת השנה הקודמת, בערב יום כיפור תשל"ל, בעברנו לקבל שוב את עוגת הדבש, הרבי הוציא את התמונה ואמר: "איך דארף די בילד מער ניט האבן". אינני צריך את התמונה יותר".

זה היה שלושה חודשים לפני שחשבו לשחד את הפקיד, וחצי שנה טרם שהתקבלה הבקשה בפועל...

חלפו כמה חודשים וגברת קנלסקי, זכתה לנסוע לחצרו של הרבי ולהיכנס לפגישת "יחידות". הרבי התעניין על החיים ברוסיה ולבסוף שאל איך יצאו משם? היא השיבה: "בעלי נתן שוחד 5000 רובל לאחר הפקידים ב"אוביר". הרבי שאל בחיוך: "אתם בטוחים שזה מה שעזר?!". ושוב בחיוך רחב: "אתם באמת סבורים שזה מה שעזר לכם?!...".

המגילה היא סיפור ארוך ומלא פרטים, רצוף נושאים שנראים מטופשים, גסים ולא מתאימים לבית הכנסת.

המגילה מתחילה עם פרק על המשתאות. המלך הפרסי עורך שתי חגיגות ענק: הראשונה נמשכה 180 יום לחברי סגל א' היושבים ראשונה במלכות, "חיל פרס ומדי הפרתמים ושרי המדינות". אחרי חצי שנה, נפתחו הדלתות בפני המון העם למשתה נוסף, "שבעת ימים בחצר גינת ביתן המלך". במחיצת המון העם, הרגיש המלך חופשי להתפרק בגסות רוח. הוא פתח את פרפר הטוקסידו וציווה להביא את ושתי המלכה, להראות העמים והשרים את יופייה. ושתי סירבה לבזות עצמה בפני הגברים והמלך ציווה לתת את מלכותה לרעותה הטובה ממנה.

הפרק השני הוא קשה לקריאה באוזני יהודים יראי שמיים... עולם שלם מתגייס למצוא מלכה. מוסדות איתור מוקמים בכל המדינות והנשים המועמדות עוברות מסלול טיפוח יוקרתי בדרך לארמון. מסלול הטיפוח מפורט לפרטי פרטים, כמה חודשים בבשמים וכמה בשמן המור. אבל שום טיפוח לא עובד ואף אחת אינה מוצאת חן בעיני המלך. אחרי ארבע שנות חיפוש, נמצאה בבית מרדכי היהודי אישה נושאת חן בעיני כל רואיה ואסתר נבחרת למלכת פרס.

וכל אחד תמה: האם לא היה מספיק לפתוח את המגילה בשני משפטים קצרים בסגנון: 'בימים ההם ישבה אסתר בת אביחיל על כס מלכות פרס, והמלך גידל את המן בן המדתא צורר היהודים?'

המגילה, כשמה, היא "מגילת אסתר": היא **חושפת את מה שנמצא מאחורי ההסתר**. היא מגלה בצורה בוטה את מהותו של הטבע.

בסיפור הפורים לא היה נס. זה לא חנוכה ולא פסח. רק משתה ועוד משתה ומלך שיכור ומלכה חצופה, ואישה יהודייה שנושאת חן בעיני כל רואיה, ושני שומרי סף שמתכננים להרעיל את המלך. אבל כשאתה מחבר את כל הפרטים, אתה מבין שהכול היה הצגה ארוכה שנמשכה תשע שנים, כדי שאסתר תהיה שם ברגע ובזמן הנכון. המגילה היא **פארודיה על הטבע**, כפי שהוא נתפס בעינינו.

במחשבה נוספת, מדוע מלך יהרוג מלכה אהובה בגלל רגע של כעס? הרי קרא לה להתפאר ביופייה ומשמע שהתגאה בנוכחותה לצידו? מי הורג את אשתו בגלל יועצו? מה הסיכוי שנשים מהוללות מכל העולם יעברו את כל מסלול הטיפוח בדרך לארמון המלך ואף אחד לא תמצא חן בעיניו, חוץ מאישה יהודייה? ואיך קרה שבגתן ותרש מתכננים מזימה אפלה ודווקא מרדכי שומע זאת והמלך נזכר בכך בדיוק בלילה בו מתכנן המן לתלות את מרדכי? הטבע כולו הוא הצגה ארוכה שמנוהלת מלמעלה.

פורים תשכ"ה, תורת מנחם מג/64: הלימוד מהמגילה הוא,

שגם במצב שמסתכלים ומחפשים, שומעים ומתבוננים ולא רואים עניינים שלמעלה מהטבע, צריכים לדעת שהכול מתנהל על ידי מלך המלכים, שאחרית וראשית שלו. הדבר שייך במיוחד לימים אלו, שהקב"ה נותן שפע רב בדרך הטבע, והוא נמצא במדינה שנותנים לו להתנהג כרצונו בענייני יהדות - דווקא כאן יכול להיות מוסתר האור ולמעורר במחשבה ש'כחי ועוצם ידי עשה לי את כל החיל'. שכן הוא

ומנותק. בדרך רמז הוסיף לפרש את הפסוק "לך רד כי שיחת עמך" ופירושו חז"ל: "רד מגדולתך". שכן ישראל נכשלו בין ר' לד'. הם בחרו בר' של "אל אחר" במקום בר' של "ה' אחר".

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il